

Iz pedagoške teorije i prakse

Stručni rad
UDK: 373.29
37.015.3-053.4

Sanja Prelogović

Priprema djeteta za školu u obitelji

Sažetak

Spremnost za školu ne dolazi sama od sebe niti preko noći. Ona je rezultat djelovanja različitih čimbenika, od kojih je posebno važan utjecaj obitelji i način komuniciranja između roditelja i djece. Pripremljenost djeteta za školu uključuje sva iskustva i znanja koje je dijete do škole steklo, kao i motivaciju za učenje. Roditeljska podrška i motivacija važne su tijekom cijelog proces obrazovanja djeteta.

Kada roditelji kod djeteta razvijaju osjećaj da je ono jedinstvena i važna osoba, kako sebi, tako i drugima, kada mu pokažu da ga cijene i prihvaćaju, uvažavaju njegove sposobnosti i interese, oni tada grade samopouzdanje i samopoštovanje kod djeteta. Tada roditelji ne očekuju od djeteta previše, ne postavljaju im visoke ciljeve, već im je važno da dijete ima svoje djetinjstvo, da ima pravo na igru, sreću, roditelje, braću, rodbinu, prijatelje, odgojitelje, učitelje... i na taj način roditelji brinu o mentalnom zdravlju djece. Sreća odrastanja njihove djece je tada iznad ocjena koje djeca dobivaju u školi. Ne mogu sva djeca biti odlični učenici, ali mogu (i moraju) postati dobri i zdravi mladi ljudi.

Ključne riječi: komunikacija roditelja i djece, mentalno zdravlje djece, obitelj kao najvažniji čimbenik pripreme, prevelika očekivanja od djece, previše odlikaša, prioritet dobri i zdravi ljudi.

Uvod

„**O**bitelj je prirodna, primarna ljudska zajednica, mjesto gdje se ostvaruje ljepota čovjekova života, gdje dolaze da se odmore klonule čovjekove snage, gdje žive i rastu djeca – glavna radost života“ (Vukasović, 2001, str. 207).

Svojim namjernim i nenamjernim djelovanjem obitelj djeluje na razvoj djeteta. Roditelj često nije svjestan da svojim nenamjernim djelovanjem – modelom ponašanja, svojom ličnošću, odnosom prema bračnom partneru, djetetu i ostalim odraslima u obitelji, utječe na djetetov socijalni, moralni i emocionalni razvoj, što je po snazi mnogo snažnije djelovanje od onog namjernog. Obitelj prestaje biti djetetu jedini uzor polaskom djeteta u predškolsku instituciju.

Većina djece započinje svoj život u obitelji i u njoj provede, sa stajališta odgoja i obrazovanja, najznačajnije godine života. S obzirom na to da obitelj predstavlja prvu odgojnu sredinu ona priprema dijete za život u zajednici. Način kako se odrasli odnose prema djeci bit će presudan za budućnost društva. „Dijete se može odgojiti dobro, ako se ima duboko poštovanje prema njemu, ako se s dubokom znatiželjom osluškuje njegovo zvanje, njegove sposobnosti i talenti, ako se promatra kako u djetetu raste klica života, te mu se pomogne da izraste njegova posebnost. Smisao odgoja je da se djetetu pomogne kako ne bi uništilo svoje talente, nego ih razvilo i dovelo do prave osobnosti i njegova životnog puta“ (Ivančić, 2004, str. 98).

Roditelji su po svojoj prirodnoj i društvenoj funkciji odgojitelji. Oni vole svoju djecu, žele im

uspjeh u životu. Najvažniji odgojitelj djeteta u ranom djetinjstvu je majka. Formiranje buduće osobnosti, tjelesno i duševno zdravlje djeteta ovisit će o majčinoj ulozi, brizi, njezi i ljubavi od najranije dobi djetetova života, ovisit će o odgoju koji počinje u sedmom mjesecu života fetusa, kada je moguća smisljena komunikacija fetus – okolina (Silov, 2003).

Današnja obitelj je u krizi

Trke za zaradom zbog kojih nemamo vremena za djecu, odlasci na rad u inozemstvo i ostavljanje djece da se drugi o njima brinu, rastave brakova, sukobi u braku i slične pojave teško pogađaju djecu, izazivaju velike traume, vrlo štetno djeluju na njihov razvitak i gotovo uvijek imaju jako štetne posljedice. Alkohol, kriminal, pušenje, različiti oblici socijalne patologije, nasilje nad djecom, siromaštvo i pothranjenost, vjerska, socijalna i kulturna deprivacija djece, bolest i teški životni uvjeti dio su svega onoga što bezuvjetno mora ući u cjelokupni inventar pitanja odgojnog i obrazovnog djelovanja obitelji (Maleš i Mijatović, 1999). „Obiteljski je život u današnjim uvjetima rastrgan i karakteriziran nedovoljnom količinom situacija koje bi pogodovale emocionalnom zblizavanju članova obitelji. Prisna, topla obiteljska atmosfera koja djetetu daje emocionalnu sigurnost i podršku pozitivno djeluje na rad i učenje djeteta“ (Prelogović, 2005, str. 56). Zarevski i suradnici (2000) kažu da je jedno istraživanje na uzorku učenika petog razreda osnovne škole pokazalo da samo u 22 % ispitanih obitelji svi članovi gotovo uvijek objeđuju, a u 52 % nikada.

Može se očekivati da će u budućnosti pro-

mjene biti još ubrzanije. Ruše se čvrste i jasne granice između obitelji i realnog svijeta koji je okružuje. Majke se sve više odlučuju na ulogu majke i poslovne žene, brigu o djeci predškolske dobi sve češće preuzimaju plaćeni profesionalci, sve je više rastava brakova i obitelji s jednim roditeljem. Za kvalitetan odgoj djeteta bitna su oba roditelja, a ovi podaci nam govore da sve više djece nema tu privilegiju. Mladi ljudi često ulaze nespreni, a poneki i nezreli, u brakove. Maleš (2003 a) navodi da je stopa razvoda 2 – 3 puta veća kod parova koji su ušli u brak prije 20. godine života od onih koji ulaze nakon te dobi. Kada se rode djeca, takvi parovi nisu spremni za roditeljsku ulogu, a time niti za pripremu djeteta za školu koja počinje veoma rano u obiteljskom domu.

Potrebno je da suvremenoj obitelji priskoči u pomoć škola koja bi morala činiti ono što nekada nije trebala činiti, trebala bi preuzeti neke odgojne zadaće koji su nekoć pripadale obitelji (Puževski, 2002). Svi mi koji se bavimo odgojem i obrazovanjem djece moramo pružiti svoju pomoć roditeljima u odgoju. Ako je obitelj zakazala, treba joj pomoći vrtić i škola. Odgojitelji i učitelji, koji već odgojno djeluju u odnosu na djecu, pomoći će i roditeljima ako se međusobno povežu. Već u vrtiću odgojitelji i učitelji mogu imati zajedničke radionice s roditeljima, pomoći u odgoju, a na taj način će roditeljima pomoći i pripremati djecu za školu.

Uloga majke i oca u pripremi djeteta za školu

Ulogu majke u odgoju djeteta naglašavaju (Brajša-Žganec, 2003., Čudina-Obradović i

Obradović, 2006., Zdenka i Vladimir Gruden, 1997., Miller, 1995). Ljubav između djeteta i majke najpouzdanija je veza između dvaju bića. U tome je odnosu majčina ljubav trajni čimbenik na kojega dijete uvijek može računati, pa i onda kada njegovi osjećaji izbljede ili se preusmjere na nekog drugog. Ako dijete ima sreću odrasti uz uvijek prisutnu, ohrabrujuću majku onda se u djetetu može postupno razvijati zdrav osjećaj prema sebi samom. Majčino ponašanje i odnos prema djetetu u prve tri godine života značajno određuje daljnji djetetov emocionalni, društveni i spoznajni razvoj. Prva iskustva u odnosima s drugima, najčešće s majkom, osiguravaju temelje na kojima djeca kasnije grade svoje odnose s okolinom, a priroda tih prvih veza oblikuje kasnije razvoj i kvalitetu bliskih odnosa. Početna intimnost između majke i djeteta nikada se više neće moći stvoriti, a njezin nedostatak može biti ozbiljnom preprekom od samoga početka. Činjenica je da će „djeca osjetljivih i zainteresiranih majki bolje podnijeti frustraciju, imat će dulju i bolju pozornost i neće biti hiperaktivna, što će im poslije omogućiti bolji školski uspjeh i prilagođeno ponašanje u školi i životu“ (Clark i Ladd, 2000, prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006, str. 251).

Bolje će rezultate u školi postići djeca čije su majke tople, prihvaćaju dijete i očekuju da će ono postići uspjeh dok će slabije rezultate postići djeca čije majke nemaju strpljenja, stroge su, agresivne i viču. Istraživanje čimbenika koji utječu na kvalitetnu pripremljenost djece za školu proveo je u SAD-u Robert Pianta sa suradnicima (od 1996. do 2003.). Dva osnovna zaključka proizlaze iz tih istraživanja. Kao prvo, na dobru školsku pripremljenost, njegovu

socijalnu prilagođenost i uspjeh tijekom cijele osnovne škole najviše utječe topao emocionalni odnos s majkom. Taj je odnos važniji od socioekonomskog položaja obitelji i majčina obrazovanja. Drugi je zaključak tih istraživanja da djetetovu spremnost za školu ne treba promatrati kao niz njegovih znanja i vještina, kao što je uobičajeno, nego treba promatrati razvojna iskustva koja su djeca imala u obitelji (Čudina-Obradović i Obradović, 2006., Morisson i sur., 2003, prema Čudina-Obradović i Čudina 2006).

Pored majke ističe se i vodeća uloga oca u odgoju djeteta. Dok je majčina uloga presudna u prvom periodu dječjeg razvoja, uloga oca više dolazi do izražaja u kasnijem periodu. Od treće godine djetetova života sve veću ulogu dobiva otac kao odgojitelj. Doživljaj djeteta da je majka topla i puna razumijevanja najviše ga štiti od delikvencije u adolescentnoj dobi. Odnosi između djeteta i oca uključuju više zabave i usmjerenosti na rješavanje problema, okrenuti su podučavanju neovisnosti i samostalnosti. Doživljaj djeteta da je brižan i topao najviše zaštićuje dijete od depresije i tjeskobe u adolescentnoj dobi.

U navedenim rečenicama nalazimo dovoljno opravdanja kada kažemo da priprema djeteta za školu počinje njegovim rođenjem. Svi oni koji žele da djeca budu uspješna u školi i životu moraju znati kako se temelji uspješnosti postavljaju rođenjem djeteta, u obiteljskom domu. Ako postoji razumijevanje, znanje i spremnost na pomoć od strane odgojitelja i učitelja, tada rezultati neće izostati. Edukacijom i osvještavanjem odgojitelja i učitelja o određenim problemima koje dijete nosi iz obiteljskog doma, olakšava se rad i pristup djetetu. Suradnjom od-

gojitelja i učitelja dotiču se problemi i pronalazi se najbezbolniji put pomoći djeci.

Djeca koja imaju pozitivnu sliku o vlastitoj vrijednosti najčešće će biti sretna i prijateljski raspoložena prema drugima. Oni koji već u djetinjstvu misle loše o sebi, ne poštuju se, osjećaju da ih drugi ne poštuju, nesigurni su i kao djeca i kasnije kao odrasle osobe. To je zato što nedostatak sigurnosti u sebe blokira njihova nastojanja da postignu uspjeh. Svjesni svoje neuspješnosti da to promijene, osjećaju se okolini agresivnim ponašanjem ili se povlače u sebe. Kad roditelji nešto kažu djetetu, uvijek nešto kažu i o djetetu. Svaka poruka kaže djetetu nešto što mislimo o njemu i tako djeca često postaju ono što im njihovi roditelji kažu da jesu. Dijete si postupno gradi sliku o tome kako ga prihvaćamo kao osobu. Ako još te poruke popratimo ponižavajućim riječima, te poruke siju sjeme za čitav život. To su načini kojima roditelji iz dana u dan doprinose razaranju samopoštovanja svoje djece. Dijete koje je već stvorilo lošu sliku o sebi zahtijeva posebnu pažnju odraslih koji mu zajedničkim aktivnostima mogu pomoći razviti sposobnosti. U druženju s takvom djecom, iako to vrijedi za svu djecu, treba posvećivati više pažnje onome što dijete može i što čini dobro, nego isticati pogreške i ono što ne može. Da bi dijete voljelo samo sebe, a to je važno za razvoj samopouzdanja, mora imati osjećaj da ga roditelji vole. Mnogi roditelji misle da je njihova ljubav za djecu nešto što se samo po sebi razumije i da se ne moraju truditi pokazivati je. Ali mnoga djeca kad odrastu nisu sigurna da su ih roditelji voljeli jer to nikad nisu pokazali, a poznato je da je bezuvjetna ljubav prema djetetu temeljna pretpostavka za svaki odgoj (Brdar i

Rijavec, 1998, Gordon 1996, Maleš i Stričević 1991, Miljković i Rijavec, 2002, Seitz i Hallwach, 1997).

Svaki roditelj treba tražiti put do najuspješnijeg odgoja svoga djeteta. Od roditelja se zahtijeva da bude kompetentan za odgoj svoga djeteta. Mnogi stručnjaci i znanstvenici kao i sami roditelji svjesni su kako je pedagoško obrazovanje roditelja neophodno, ali isto tako znaju da je mala spremnost roditelja da se uključe. Novo vrijeme stvara nove okvire funkcionalnog odgoja i obrazovanja, funkcioniranja obitelji, egzistencijalnog usmjerenja, pa njihove zadaće prema djeci i školi koju djeca pohađaju postaju drukčije, zahtjevnije i odgovornije. S tim u vezi javljaju se sasvim nove vrste osobnih pitanja koja pedagogija treba istraživati želi li na djeLOTvoran način učiniti obitelj prirodnim saveznikom školi u procesu odgoja i obrazovanja (Maleš, 1995, Maleš i Mijatović, 1999, Maleš, Milanović i Stričević, 2003).

Priprema djeteta za školu u roditeljskom domu

Prije polaska u prvi razred roditelji si postavljaju različita pitanja, imaju određene strahove, razmišljaju o spremnosti svoje djece za školu. Razmišljaju o izloženosti svoje djece utjecajima nad kojima neće imati kontrolu, o tome da će njihova djeca biti ocjenjivana za svoj rad, postaju svjesni novog svijeta u koje im dijete ulazi i boje se hoće li njihovo dijete biti u tom svijetu prihvaćeno, hoće li se snaći, treba li znati čitati i računati, jednostavno – je li spremno za školu. Janus (2004) ističe da je potrebno stvarati prilike za promatranje djece ili za razgovor s roditel-

ljima nekoliko mjeseci prije početka škole jer će se na taj način identificirati djeca kojima je potreban intenzivniji pristup u pripremi za školu. Odgojitelji i učitelji kao ljudi odgojno-obrazovne struke moraju imati razumijevanja i strpljenja za roditelje, njihova pitanja i strahove. Međutim i roditelji moraju znati kako i oni mogu uspješno pripremati dijete za školu. Važno im je naglasiti kako je njihova prisutnost, strpljenje i ljubav temelj dobre pripreme za školu. Red i organizacija u obitelji, razgovor s djetetom, podupiranje njegove samostalnosti, stvaranje pozitivnih odnosa između roditelja i djece, pokazivanje da roditelj cijeni učenje, pokazivanje interesa za ono što dijete uči, razgovor i diskusija roditelja i djeteta o onome što dijete zanima, čekanje na red, vježbanje emocionalnog izražavanja i uspostavljanje društvenog kontakta, ohrabivanje djeteta na nove aktivnosti i kontakte s odraslima i vršnjacima, poticanje djeteta na radoznalost i upornost, pažljivo slušanje što dijete govori, iskazivanje poštovanja prema djetetu važna su priprema za uspjeh u školi. Te rezultate neće postići obitelji koje se premalo bave djecom ili se njime bave bez topline i prave zainteresiranosti. Vrlo često je dječje ponašanje s odraslima u školi (učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima) odraz ponašanja koje je izgradilo u obiteljskom okruženju.

Roditeljska podrška i motivacija važne su tijekom cijelog procesa obrazovanja djeteta. Čudina-Obradović i Obradović (2006) kažu da se od devete godine nadalje javljaju razvojne promjene u mišljenju djeteta te se između devete i dvanaeste godine razvijaju sva motivacijska uvjerenja, pa čak i spoznavanje obrnutoga odnosa sposobnosti i truda. „U tom se razdoblju

povećava djetetova objektivnost u procjeni vlastitog uspjeha. Iako je u tom razdoblju dijete već donekle odvojeno od roditelja i pod većim je utjecajem vršnjačke skupine, vlastitih spoznaja o svojim uspjesima i neuspjesima i svakodnevnih učiteljskih procjena, ipak se smatra da u tom razdoblju najveći utjecaj na motivacijsku orijentaciju imaju roditelji“ (Hokoda i Fincham 1995, prema Čudina-Obradović i Obradović 2006, str. 345).

„Pripremni rad s djecom prije početka školovanja ne može se zamisliti bez pripreme njihovih roditelja. To se posebno odnosi na sredine u kojima je mali broj djece obuhvaćen organiziranim predškolskim odgojem. Prema tome, osim malih škola treba organizirati i svojevrstne škole za roditelje kako bi se i oni pripremali istodobno s djecom. To bi također pomoglo i adekvatnijem pripremanju djece za školu“ (Jurić, 1989, str. 221).

National Institute of Child Health and Human Development proveo je istraživanje u 2003. godini koje je bilo usmjereno na djetetovu koncentraciju i održavanje pozornosti. Istraživanje je objasnilo kako se obiteljski utjecaj može povezati s pripremljenošću za školu i kasnijom školskom uspješnošću. Istraživanje je obuhvatilo podatke o napretku više od tisuću djece i njihovih obitelji tijekom prve četiri i pol godine djetetova života. Podaci su pokazali da na dobru pripremljenost za školu i povoljne rezultate kognitivnog, jezičnog i socijalnog razvoja, kao i na budući školski uspjeh, ponajprije utječe djetetova sposobnost koncentracije i kontrole ponašanja. Te dvije značajke djeteta, pozornost i odsutnost brzopletosti, bile su povezane s kvalitetom kućne okoline. Dobru pripremu za školu daje obitelj koja provodi „so-

cijalizaciju pozornosti“ i razvija emocionalnu kontrolu, a takva obitelj djeci postavlja zahtjeve, ali također odgovara na djetetove potrebe i sustavno ih hrabri da kontroliraju svoje ponašanje. Djeca koja usmjeravaju pozornost na bitan element zadatka, zanemaruju ometajuće događaje te imaju manje brzopletih i pogrešnih odgovora, lakše se prilagođavaju vrtiću i školi, gdje su sposobna završiti zadatak, surađivati s drugom djecom, sudjelovati u zajedničkim aktivnostima te slijediti upute odgojitelja/učitelja. Ova studija potvrđuje da je najvažnija obiteljska priprema za školu upravo odgoj pozornosti i socijalno-emocionalnog nadzora. Uz to kvaliteta bavljenja djetetom u obitelji prije škole ne utječe samo na djetetovu pozornost i odsutnost brzopletosti, nego i na predškolska znanja potrebna pri ulasku u školu (Morisson i sur., 2003, prema Čudina-Obradović i Čudina 2006., Stevanović 2000). Može se zaključiti da emocionalno prihvaćanje djeteta, obrazovanost roditelja i poticajna obiteljska okolina utječu na sav budući razvoj djeteta.

Postoji još jedan problem u obiteljima a vezan je uz pripremu za školu, to je materijalni status roditelja. Veliko siromaštvo obitelji djeluje nepovoljno na kognitivni razvoj djeteta, istodobno se smanjuje poticajnost materijalnog stanja obitelji i emocionalne pretpostavke razvoja izvršnih funkcija i bazičnih sposobnosti. Obrazovanje roditelja osigurat će poticajnu materijalnu i govornu okolinu i takvi će roditelji sudjelovati u brizi o djetetovu predškolskom i školskom napredovanju. Ramey i Ramey (1994) naglašavaju da kada osnovne najpotrebnije materijalne stvari u obitelji manjkaju, roditeljima prioritet postaje stanovanje, hrana, odjeća i zdravstvena skrb. Edukativne igračke,

igre i knjige mogu se činiti luksuzom pa roditelji pronalaze manje skupe načine da njeguju dječji razvoj.

Pripremljenost djeteta za školu uključuje sva iskustva i znanja koje je dijete do škole steklo, kao i motivaciju za učenje. Svi oni koji pripremaju dijete za školu trebali bi podržavati kod djeteta interes za učenje novog i vrijednog znanja, pričati im pozitivno o školi – predstavljati školu u realnom svijetu, nikako ne plašiti djecu školom, svoje strahove o školovanju djeteta (što roditelji znaju činiti) ne prenositi na dijete jer to djeluje blokirajuće. Roditelji rade veliku pogrešku kad postave prevelike ciljeve i očekivanja pred dijete u vezi njegove uspješnosti u školi. Djecu je potrebno pripremati razgovorima u kojima će shvatiti da je vrijedno znanje i načini kako do znanja mogu doći, a ne samo ocjene. Ovakvo emocionalno razmišljanje pomaže djetetu da počne razmišljati kako će njegovo učenje i ponašanje utjecati na njega u budućnosti. Cilj je ovakvog razmišljanja razviti motivaciju za učenje i ljubav prema učenju kao procesu spoznavanja novoga. Dijete ubrzo shvaća da postoji neki cilj i rezultat učenja. Ako nauči sva slova, moći će sam čitati kao njegovi roditelji ili učitelj i sl. Na ovaj način dijete uči ustrajati u zadacima, predvidjeti uspjeh u učenju, uči tolerirati frustracije.

Što se tiče pripreme djece za školu, potrebno je pripremiti roditelje. Sustavno ih uvoditi u rad koji ih očekuje, osvijestiti im potrebu za promjenom stavova i ponašanja. Neophodna je edukacija roditelja putem tematskih roditeljskih sastanaka ili edukativnih radionica s ciljem stvaranja što veće senzibiliziranosti roditelja za potrebe svojega djeteta već u vrtiću, a i u novoj sredini i u novoj ulozi, u školi. Hrupelj, Miljko-

vić, Armano i sur. (2000) naglašavaju da od roditeljskog stava ovisi i djetetov stav prema školi i učiteljima. Djetetu je potrebno dati do znanja da ga se voli i da ljubav prema njemu ne ovisi o njegovu školskom uspjehu. Dijete gladno ljubavi i pažnje tražit će pažnju negativnim ili ekscenim ponašanjima i dovoditi sebe u poziciju odbačenosti kakvu doživljava i kod kuće. Neki roditelji nemaju dovoljno znanja da pomognu svome djetetu u učenju. Važno je da pokažu zanimanje za njegovo napredovanje. Zarevski i suradnici (2000) kažu da se razvojem djeteta razvijaju i roditelji. Zato svaka faza djeteta postavlja i pred roditelje određene zahtjeve. Roditelji bi trebali znati da polaskom djeteta u školu moraju stvarati realne poglede na djetetove sposobnosti, prihvatiti dijete onakvo kakvo jest, sudjelovati u školskom i izvanškolskom životu djeteta, naučiti stvari gledati očima djeteta, razmisliti o vlastitom djetinjstvu kako bi svom djetetu pružili prilike koje sami nisu imali.

Djetetova školska uspješnost ovisi o mnogim čimbenicima iz djetetove okoline, osobinama samog djeteta, ali ne ovisi o roditeljskim postupcima, nego također o roditeljskim iskustvima, o tome kako su oni doživjeli svoje školovanje te kakve uspomene o školi imaju i što od nje očekuju. O roditeljskim stavovima o školi i školovanju znatno ovisi kako će oni dijete pripremiti ta školu, koliko će biti uključeni u njegove školske aktivnosti i pripremu za školu. Široko razumijevanje utjecaja roditelja na pripremljenost za školu pretpostavlja postupno i trajno djelovanje roditelja od djetetova rođenja na njegov kognitivni razvoj i istodobno djetetovo stjecanje vještina i stavova koji će mu biti nužni za prijelaz iz ranog djetinjstva u školsko razdoblje. „Povoljna roditeljska vjerovanja o djeci u prvih

nekoliko razreda mogu se povezati s poboljšanim uspjehom ...“ (Entwisle, 1995. str. 139).

Zaključak

Spremnost za školu ne dolazi sama od sebe niti preko noći. Ona je rezultat djelovanja različitih čimbenika, od kojih je posebno važan utjecaj obitelji i način komuniciranja između roditelja i djece. Roditelji moraju u djetetu razviti osjećaj da je on jedinstvena i važna osoba, kako sebi, tako i drugima. Moraju mu pokazati da ga cijene i prihvaćaju, uvažavaju njegove sposobnosti i interese. Trebaju koristiti pozitivnu podršku i pohvalu jer se tako razvija osjećaj sigurnosti i samopouzdanja. Roditelji od djeteta ne smiju očekivati previše jer ne mogu sva djeca biti odlikaši. Hrupelj, Mljković, Armano i sur. (2000) kažu da je svako dijete individua za sebe. Neka djeca su sporija, neka brža, neka više vole crtanje, a druga plesanje. Roditelji trebaju uvažavati individualne razlike svoje djece, poticati aktivnosti u kojima je dijete uspješno i tako razvijati osjećaj uspjeha. Potrebno je izbjegavati kritike i kazne jer one samo produbljuju osjećaj nesigurnosti i neuspjeha. U stvaranju radnih navika roditelji moraju biti dosljedni. U kući je važno osigurati mjesto na kojem će dijete stalno raditi te samo pospremati svoje stvari. Bilo bi poželjno zajedno s djetetom otići kupiti torbu i školski pribor, kao i urediti radni kutak. U prvom razredu poželjno je učiti zajedno s djecom, ali nikako umjesto njih. Otpočetak je potrebno razvijati stav kod djeteta da je učenje njegov najvažniji posao i da je ono za njega odgovorno. Važno je i prema školi razviti pozitivan stav, što znači ne govoriti pred djecom negativno o učitelju, nastavnim programima i slično. Roditelji

su osobe od povjerenja za svoje dijete, pružaju mu roditeljsku sigurnost i pokazuju spremnost u rješavanju svih teškoća. Samo dijete koje osjeća emocionalnu sigurnost, koje ima vjeru u sebe i koje zna da je voljeno, spremno je za školu i moguće je od njega očekivati uspješno snalaženje u školskom životu.

Ako je dijete naviklo da roditelj radi sve umjesto njega, imat će smanjenu sigurnost u sebe i manji interes za samostalno izvršavanje zadataka, što će negativno utjecati na prihvaćanje i ispunjavanje školskih obveza. Osim toga, roditelj koji radi sve umjesto djeteta, onemogućuje mu doživljaj uspjeha. Naučiti dijete da se samo umije, opere zube, počešlja, da samo sprema svoje stvari, odloži odjeću, ode u obližnju trgovinu, da samo obavlja manje kućanske poslove, način je da dijete stječe sigurnost u sebe i ponosno je jer je to samo učinilo. Vrlo je važna pozitivna reakcija roditelja, pohvala za svaki samostalan pokušaj djetetove aktivnosti jer na taj način dijete razvija osjećaj sigurnosti i samopouzdanja, te je motivirano za daljnja nastojanja u svladavanju određenih problemskih situacija. Potrebno je da roditelji imaju povjerenje u dijete i sebe čineći sve što je u njihovoj moći da škola za dijete postane mjesto na kojem će radosno, uporno i sa zanimanjem upoznavati sebe i svoje okruženje. Roditelji će najbolje dijete pripremiti za školu kroz igru. Različite slagalice, domino, konstrukcijske igre bolja su priprema za učenje, čitanje i pisanje nego forsirano učenje slova. Forsirano učenje djeteta slovima i prisiljavanje na čitanje samo radi ostvarivanja neke prednosti najčešće je kontraproduktivno – ne rezultira željenim uspjehom i može izazvati odbojnost prema čitanju. Ako čak i postoji neka početna prednost djeteta, ona se u takvim okolnostima

vrlo brzo izgubi. Najbolja priprema za čitanje jest okruženost brojnim vrijednim slikovnicama i dječjim knjigama koje se djetetu čitaju, o kojima se s njime razgovara i tako budi interes za slova i čitanje. Ako i ne zna čitati ili ne zna sva slova prije polaska u školu, takvo će dijete to vrlo brzo i s voljom svladati u prvom razredu (što i jest zadatak prvog razreda) i prestići ono koje je zbog forsiranja izgubilo interes. Iskustvo i istraživanja pokazuju da djeca iz obitelji gdje je knjiga cijenjena, a čitanje se smatra ugodnom, zanimljivom i zabavnom aktivnosti pa im se stoga često čitaju slikovnice i druge dječje knjige, obično mnogo ranije pokazuju interes za slova i najčešće uoči početka škole i sami počinju čitati. Točnost slušanja razvija se čitanjem ili pričanjem različitih priča i pjesmica, govornim igrama, igrama riječima. Šetnje, izleti, posjeti kazalištu, muzeju, kinu, odlasci u kupovinu, odlasci u prirodu, sportske aktivnosti i druge životne prilike omogućavaju da u prirodnoj atmosferi dijete opaža, surađuje, razvija svoje potencijale, uči planirati, iskazuje svoje zamisli, uči.

Dijete je spremno za školu kada pokazuje određenu samostalnost u brizi za sebe i svoje stvari. Može se svakodnevno odvojiti od obitelji, samo se obući, suosjećati s drugima, u stanju je razlikovati poželjno od nepoželjnog ponašanja. Koliko će se dijete snaći u školi, ovisi o tome je li bilo i koliko je bilo uključeno u predškolske institucije, koliko se u njima budila kreativnost i motivacija od strane roditelja i odgojitelja.

Kada roditelji ne očekuju od djeteta previše, ne postavljaju im visoke ciljeve, već im je važno da dijete ima svoje djetinjstvo, da ima pravo na igru, sreću, roditelje, braću, rodbinu, prijatelje, odgojitelje, učitelje... i na taj način roditelji brinu o mentalnom zdravlju djece. Sreća odrastanja

njihove djece je tada iznad ocjena koje djeca dobivaju u školi. Ne mogu sva djeca biti odlični učenici, ali mogu (i moraju) postati dobri i zdravi mladi ljudi.

Literatura

1. Brajša-Žganec, A. (2003). Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj. Jastrebarsko: Naklada Slap.
2. Brdar, I., Rijavec, M. (1998). Što učiniti kad dijete dobije lošu ocjenu. Zagreb: IEP.
3. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). Psihologija braka i obitelji. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
4. Entwisle, D. R. (1995). The Role of Schools in Sustaining Early Childhood Program Benefits. *The Future of Children*, Vol. 5, Br. 3, str. 133-144.
5. Gordon, T. (1996). Škola roditeljske djelektivnosti. Zagreb: Poduzetništvo Jakić.
6. Gruden, Z., Gruden, V. (1997). Obitelj za obitelj. Zagreb: Medicinska naklada i Gruden.
7. Hrupelj, D. J., Miljković, D., Armano, L. G. (2000). Lijepo je biti roditelj. Zagreb: Creativa.
8. Ivančić, T. (2004). Liječiti brak i obitelj. Zagreb: Teovizija.
9. Janus, M. (2004). Voices from the field - Transition school practices: the need for evidence. In: Tremblay RE, Barr RG, Peters RDEV, eds. *Encyclopedia on Early Childhood Development*. Montreal, Quebec: Centre of Excellence for Early Childhood Development; 1-4.
10. Jurić, V. (1989). Metodika rada školskog pedagoga. Zagreb: Školska knjiga.
11. Maleš, D., Stričević, I. (1991). Druženje djece i odraslih. Zagreb: Školska knjiga.

12. Maleš, D. (1995). Pedagoško obrazovanje roditelja, u: Pedagoško obrazovanje roditelja – Međunarodni znanstveni kolokvij. Rijeka, Sveučilište u Rijeci, Pedagoški fakultet u Rijeci.
13. Maleš, D., Mijatović, A. (1999). Osnovica socijalne pedagogije, u: Mijatović, A. (ur.) Osnove suvremene pedagogije. Zagreb: HPKZ.
14. Maleš, D., Milanović, M., Stričević, I. (2003). Živjeti i učiti prava. Zagreb: Filozofski fakultet, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo.
15. Maleš, D. (2003 a). Priprema za brak i roditeljstvo. Zrno, 57 (83), str. 7.
16. Miller, A. (1995). Drama djetinjstva. Zagreb: Educa.
17. Miljković, D., Rijavec, M. (2002). Komuniciranje u organizaciji. Zagreb: „IEP“.
18. Prelogović, S. (2005). Priprema djece za školu i suradnja dječjeg vrtića i škole. Bjelovarski učitelj, god. X., br. 1-2
19. Puževski, V. (2002). Ur. Mijatović, A., Škola otvorenih vrata. Jastrebarsko: Naklada Slap
20. Ramey, S. L. i Ramey, C.T. (1994). The Transition to School; Why the First Few Years Matter for a Lifetime. Phi Delta Kappan, Vol. 76.
21. Seitz, M., Hallwachs, U. (1997). Montessori ili Waldorf? Zagreb: Educa.
22. Silov, M. (2003). Pedagogija. Zagreb: Persona.
23. Stevanović, M. (2000). Obiteljska pedagogija. Varaždinske Toplice: Tonimir.
24. Vukasović, A. (2001). Pedagogija. Zagreb: Hrvatski katolički zbor "MI".
25. Zarevski, P. (ur.), (2000). Učitelji za učitelje. Zagreb: IEP.

Summary

School preparation of a child within the family

School readiness is a gradual process shaped by various factors, with family influence and parent-child communication being particularly important. A child's readiness for school includes all the experiences and knowledge they have acquired before starting school, as well as their motivation to learn. Parental support and encouragement are crucial throughout a child's entire educational journey.

Parents who build their child's self-confidence and self-esteem show them they are valued and respected, respecting their uniqueness, interests, and abilities. Such parents avoid setting excessively high expectations or goals, and instead prioritize the child's right to a real childhood filled with play, happiness, and good relationships with family members, peers and teachers. This approach is crucial for nurturing a child's mental health, valuing their well-being and happiness over school grades. While not all children can be excellent students, all of them can (and must) become healthy, well-adjusted young people.

Keywords: *parent-child communication, children mental health, family as the most important readiness factor, high expectations of children, too many excellent students, the priority of healthy and well-adjusted people*